

AİLE HEKİMLERİNE GETİRİLEN NÖBET UYGULAMASININ AYRINTILARI, TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU TARAFINDAN İLAN EDİLDİ.

Bilindiği gibi, 12 Temmuz 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6354 sayılı Torba Yasa ile sağlık alanını düzenleyen mevzuatta, bir bölümü köklü olarak adlandırılabilir, pek çok değişiklik yapıldı. (Ayrıntılı değerlendirme yazımız aşağıda yer alıyor.)

Aile hekimliği mevzuatında yapılan değişiklikler de, dikkat çekici ve aile hekimleri yönünden kaygı verici değişikliklerdi. Özellikle aile hekimlerine “nöbet” düzenlemesini getiren 12. Madde düzenlemesi, çok sayıda tepki, itiraz ve eyleme konu oldu.

Çünkü Torba Yasa’nın 12. maddesi ile, 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu’nun 3. maddesinin 5. fıkrasının sonuna;

“Entegre sağlık hizmeti sunulan merkezlerde artırımlı ücretten yararlananlar hariç olmak üzere, aile hekimlerine ve aile sağlığı elemanlarına ihtiyaç ve zaruret hâsıl olduğunda haftalık çalışma süresi ve mesai saatleri dışında 657 sayılı Kanunun ek 33 üncü maddesinde belirtilen yerlerde nöbet görevi verilebilir ve bunlara aynı maddede belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde nöbet ücreti ödenir.”

cümlesi eklendi.

Böylece aile hekimleri ve aile sağlığı elemanlarına; mevcut görevlerinin yanı sıra, yataklı tedavi kurumları, seyyar hastaneler, ağız ve diş sağlığı merkezleri ve 112 acil sağlık hizmetlerinde nöbet tutma görevi getirilmiş oldu. Her ne kadar düzenlemede “nöbet ücreti”nden söz edilse de, nöbet ücreti ödenmesi, hekimlerin aralıksız ve/veya çok yoğun çalışmasının çözümü ya da alternatifi değil.

Nöbet sorununun, aile hekimlerini daha çok daha çok çalıştırarak çözümlenemeyeceği de tereddütsüz açıklıkta.

Değişikliğin yürürlüğe girmesinden sonra, bu düzenlemenin nasıl uygulanacağı merakla(!) bekleniyordu. Geçtiğimiz günlerde bir örneği ekte yer alan, “aile hekimleri ve aile sağlığı elemanlarının hastane nöbetleri” konulu “Genelge/Genel Yazı” dolaşıma girdi.

SORULARLA AİLE HEKİMLİĞİ ALANINDA “NÖBET”...

I- AİLE HEKİMLERİNE VE AİLE SAĞLIĞI ELEMANLARINA HANGİ SAĞLIK TESİSLERİNDE NÖBET TUTTURULABİLİR?

Genelge’nin 1. Maddesinde, Kanun değişikliğine paralel olarak; “657 sayılı Kanunun Ek-33 üncü maddesinde zikredilen sağlık tesislerinde tutulan nöbetler için ücret ödeneceği belirtildiğinden aile hekimleri ve aile sağlığı elemanlarına (aile hekimliği çalışanları) sadece bu birimlerde nöbet tutturulabilecektir.” düzenlemesi yer almıştır. Buna göre, aile hekimleri ve aile sağlığı elemanları, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun Ek-33. maddesinde yer alan;

- Yataklı tedavi kurumlarında,
- Seyyar hastanelerde,
- Ağız ve diş sağlığı merkezlerinde,
- 112 acil sağlık hizmetlerinde

nöbet uygulamasına dahil edilecektir.

**II- NÖBET LİSTELERİ OLUŞTURULURKEN,
AİLE HEKİMLERİNİN TALEP veya KABUL veya RIZALARININ ALINMASI
GEREKLİ MİDİR?**

1-Önemle altını çizmek isteriz ki; üst norm olan 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 3. maddesinin 5. fıkrasında, hekimin talep ya da kabul ya da rızasından söz edilmemektedir. Kanunda sadece; “*aile hekimlerine ve aile sağlığı elemanlarına ihtiyaç ve zaruret hâsıl olması*”ndan söz edilmektedir.

Ancak Genelge'nin 2. maddesinde; “*İhtiyaç duyulduğu takdirde, aile hekimliği çalışanlarının kendi talepleri ile yukarıda sayılan sağlık tesislerinde nöbet tutturulabilecektir.*” düzenlemesi yer almaktadır.

Bu ifadeden, aile hekimleri ve aile sağlığı elemanlarının “rızaları dışında” nöbet uygulamasına dahil edilemeyecekleri sonucu çıkarılmaktadır.

Bu düzenleme, Kanun'daki düzenlemeye göre, kuşkusuz daha lehedir. En nihayetinde hekimin talebini, dolayısıyla kabulünü aramaktadır. Ancak bu düzenlemenin gerçek bir güvence içermesi için, Genelge'de değil, Kanun metninde yer alması gerektiği de açıktır.

2- Kural “hekimin talebi” olmakla birlikte, Genelge'nin 3. maddesi istisnayı düzenlemiştir. 3. maddeye göre, aile hekimlerinin ve aile sağlığı elemanlarının “rızaları dışında” nöbet sistemine dahil edilebilmesi için;

a) Sağlık tesisinin büyükşehir belediye sınırları dışında olması,

b) Sağlık tesisinin PDC'ye göre pratisyen hekim doluluk oranının ve fülen çalışan pratisyen hekimlerin %60'tan aşağı olması,

c) Sağlık tesisinin ebe, hemşire, sağlık memuru (toplum sağlığı) ve acil tıp teknisyeni kadrolarının PDC'ye göre doluluk oranlarının ve fülen bu unvanlarda çalışan personelin %60'ın altında olması,

d) İldeki hastaneler ve 112 acil sağlık hizmetlerindeki pratisyen hekim ve yardımcı sağlık personelinin PDC'ye göre doluluk oranlarının ve fülen bu unvanlarda çalışan personelin %80'in altında olması,

e) PDC doluluk oranı değerlendirilmesine başhekim hariç diğer tüm personelin (başhekim yardımcısı, diyaliz hekimleri, kan bankası hekimleri vb.) dâhil edilmesi,

şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

A- PDC ile ilgili kurallar Sağlık Bakanlığı Atama ve Nakil Yönetmeliği ekinde yer

almaktadır. Bu Yönetmelik de, diğer Sağlık Bakanlığı Yönetmelikleri gibi, pek çok değişikliğe uğramış, pek çok davaya konu olmuş, pek çok maddesi hukuka aykırı bulunmuştur.

Diğer tüm ayrıntıları bir yana bırakıp belirtelim ki, İstanbul için hala Yönetmeliğin işaret ettiği bir PDC bulunmamaktadır.

B- Kaldı ki, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Geçici 2. maddesinde;

“Geçici Madde 2.- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınıridir. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu birmilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu birmilyondan ikimilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu ikimilyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur...”

düzenlemesi yer almaktadır.

Görüldüğü gibi, İstanbul ve Kocaeli'nde, tüm il nüfusu ve beldeler, büyükşehir belediyesi sınırları içindedir.

Dolayısıyla (a) bendi dışındaki tüm şartlar gerçekleşse dahi, **İstanbul ve Kocaeli'nde aile hekimlerine ve aile sağlığı elemanlarına istekleri dışında nöbet tutturulması mümkün değildir.**

III- NÖBET UYGULAMASININ COĞRAFİ SINIRLARI VAR MIDIR? AİLE HEKİMİ HANGİ MÜLKİ SINIRLAR İÇİNDE NÖBET TUTACAKTIR?

Genelge'nin 4. maddesine göre; **“Aile hekimliği çalışanlarına görev yaptıkları mahalli mülki sınırlardaki sağlık tesislerinde nöbet görevi verilebilecektir. Beldelerde çalışanlar ancak bağlı olduğu ilçe merkezinde nöbet tutacaklardır. (Örneğin, Şanlıurfa ili Siverek Devlet Hastanesindeki nöbet görevi ancak Siverek ilçe merkezi ile beldelerinde görev yapan aile hekimliği çalışanlarına verilebilecektir)”**

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Geçici 2. Madde düzenlemesine göre; İstanbul il mülki sınırı, büyükşehir belediye sınırlarıdır. Mülki amirler ise; ilçelerde kaymakam, illerde Vali'dir.

İstanbul uygulamasında, ilçe sınırları dikkate alınmadan, İl düzeyinde görevlendirme yapılması, genel “alışkanlık” olduğundan, nöbet uygulamasında da görevlendirmenin, ilçe sınırları dışına çıkması kuvvetle muhtemeldir.

Bu durumun, “İkametgah Genelgesi” adıyla bilinen yani “özel ve kamu sağlık kuruluşlarında çalışan hekimlerin, sağlık kuruluşuna 30 dakikada ulaşabilecek uzaklıkta ikamet etmesi” düzenlemesi ile birlikte ele alınması halinde, durum daha da mantıksız, daha da absürt bir hal almaktadır.

IV- NÖBET SAATLERİ NASIL BELİRLENECEK, NÖBET ERTESİ İZİN HAKKI VERİLECEK Mİ?

1- Genelge'nin 6. maddesi gereğince; **“Aile hekimliği çalışanlarına, mesai saatleri**

İNİNDE NÖBET TUTTURULMAYACAKTIR.”

2- 8. maddesi gereğince de; “Aile hekimliğı çalışanlarına haftalık mesaisi dışında tuttuğı nöbetler için **nöbet izni verilmeyecektir**. Ancak nöbetler ertesi gün çalışmasına imkân verecek şekilde düzenlenecektir.”

Genelge’de “ertesi gün çalışmasına imkan verilmesi(!!!)” örnekle açıklanmıştır. Örneğın;

salı günü akşam saat 17.00'den Çarşamba sabah saat 08.00'e kadar değil de, hasta yoğunluğunun fazla olduğı 17.00 ila 24.00 saatleri arasında

pazar günü sabah 08.00'den Pazartesi sabah 08.00'e kadar değil de, sabah 08.00'den akşam 17.00'e ya da en fazla 24.00'e kadar olacak şekilde

görev verilecektir. Böylece ilgili sağlık çalışanı d i n l e n e b i l e c e k t i r !!!

Belli ki bu Genelge’yi düzenleyenler, “Nöbet sonrası izin” ile nöbetten çıkıp eve uyumaya gitmenin aynı olduğunu, her ikisinin “dinlenme” saati olduğunu sanmaktadır.

V- NÖBET ÜCRETİ NASIL HESAPLANACAKTIR?

Genelge’nin 8. maddesinin devamında; “Bu nöbetlerin karşılığında, 657 sayılı Kanunun Ek-33 üncü maddesinde belirtilen ve aile hekimliğı çalışanınun unvanının karşısında gösterilen gösterge rakamlarının aylık katsayısı ile çarpılması sonucu hesaplanacak tutarda **nöbet ücreti ödenecektir**.” düzenlemesine yer verilmiştir.

Nitekim 657 sayılı Kanun’un Ek 33. maddesinde; “... izin suretiyle karşılanamayan her bir nöbet saati için (nöbet süresi kesintisiz 6 saatten az olmamak üzere), aşağıda gösterilen gösterge rakamlarının aylık katsayısı ile çarpılması sonucu hesaplanacak tutarda nöbet ücreti ödenir. Ancak ayda 130 saatten fazlası için ödeme yapılmaz. Bu ücret damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz.” düzenlemesi yer almakta olup, gösterge rakamları da, Genelge’deki örnekte de belirtildiğı gibi;

a) Eğitim görevlisi, başasistan, **uzman tabip için 100**,

b) **Tabip**, tıpta uzmanlık mevzuatında belirtilen dallarda, bu mevzuat hükümlerine göre uzmanlık belgesi alan tabip dışı personel, aynı dallarda doktora belgesi alanlar **için 90**

ç) Mesleki yüksek öğrenim görmüş sağlık **personeli için 60”**

olarak sayılmıştır.

VI- NÖBET TUTMAMAK MÜMKÜN MÜ? NÖBET TUTMAMANIN YAPTIRIMI VAR MI?

1-Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, **aile hekimleri ancak kendilerinin de istemesi halinde nöbet uygulamasına dahil edilecektir**.

İsteğı dışında nöbet uygulamasına dahil edilen aile hekimlerinin, konuyu yargıya taşınması/hukuki yollara başvurusu mümkündür.

2- Nöbet görevini yerine getirmemenin yaptırımını ise; ne aktardığımız Kanun

maddesinde, ne de Genelge'de yer almaktadır. Bunun için aile hekimliği alanındaki diğer düzenlemeleri dikkate almak gerekir.

Aile Hekimliği Uygulaması Kapsamında Sağlık Bakanlığı'nca Çalıştırılacak Personele Yapılacak Ödemeler ile Sözleşme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in ekinde Ek-2 olarak yer alan listede ihtar verilecek birçok fiil ve bu fiillere karşılık gelen ceza puanları düzenlenmişti.

Mevzuatla verilen görevleri yerine getirmemek de, ceza puanı verilecek fiiller arasında sayılmış ve bu eylem nedeniyle 5 (beş) ceza puanı verileceği belirtilmiştir.

3- Önemle altını çizmek isteriz ki, yukarıda ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştığımız nedenlerle, İstanbul'da aile hekimlerine talepleri dışında nöbet tutturulması mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla ilgili hekime, "nöbet tutmadığı" için ceza puanı verilmesi de mümkün olmasa gerektir. Aksine bir durum, açıkça hukuka aykırı olacağından, mutlaka itiraz etmek ve gerektiğinde yargıya taşımak gerekli ve önemlidir.

Belirtelim ki, ceza puanı verilmesi halinde yapılabilecekler ve itiraz usulleri de, aynı Yönetmelikte düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 14. maddesinde, ilgili aile hekimi ve aile sağlığı elemanı tarafından, vali yardımcısının verdiği ihtara karşı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde valiye, Bakanlığın verdiği ihtarlar karşı ise müsteşera itirazda bulunulabileceği, itiraz mercilerinin otuz gün içinde itirazı inceleyerek karara bağlayacağı ve kararı ilgisine yazılı olarak bildireceği düzenlenmiştir.

5 ceza puanı alınması, kuşkusuz önemli değildir. Ancak Yönetmelik'in 14. maddesinde, ceza puanlarının bir sözleşme döneminde 100 puanı doldurması halinde, sözleşmenin Valilik tarafından sona erdirileceği ve sözleşmeleri bu şekilde sona erdirilen personelin 1 yıl süreyle yeniden sözleşme imzalamak için talepte bulunamayacağı düzenlenmiştir.

Bu düzenleme de, "5 ceza puanı nasılsa önemli değil" yaklaşımı yerine, itiraz etmek, gerekirse dava açmaktan çekinmemek gerektiğini ortaya koymaktadır.

DEĞERLENDİRME

Tüm bu düzenlemeler, aile hekimlerin daha da çok çalıştırılması dışında başkaca bir sonuca yol açmayacaktır. Tekrarlamak istiyoruz ki, sağlık alanında yaşanan sorunlar, aile hekimlerini daha çok çalıştırarak çözümlenmez.

Öte yandan bu düzenlemeler, Sağlık Bakanlığı'nın aile hekimliğini cazip kılmak, hekimleri ikna etmek için sıraladıklarının nasıl da "masal" olduğunun, Bakanlık tarafından verilen sözlerden birer birer vazgeçildiğinin de açık göstergesidir.

Bir kez daha yinelemek gerekir ki; Anayasa'nın 18. Maddesi ile angarya/zorla çalıştırma açıkça yasaklanmıştır. İlgili düzenlemeye göre,

II. Zorla çalıştırma yasağı

MADDE 18.– Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler;

ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.

Aile hekiminin “olur”unu aramayan Kanun maddesinin, Anayasa’nın önemli ilkelerinden olan bu düzenlemeyi de ihlal ettiği açıktır. En nihayetinde ne *olağanüstü bir hal söz konusudur*, ne de *“ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda yapılacak bir vatandaşlık ödevi”...*

Genelge ve dayanağı Kanun hükmünün yargıya taşınması için, gerekli hazırlıklar hukuk büromuz tarafından yapılmaktadır. Bu çerçevede, uygulamada karşılaşılan sorunların Hukuk Büromuza iletilmesi son derece yararlı olacaktır.

06.08.2012
İstanbul Tabip Odası
Hukuk Bürosu

“Aile hekimleri ve aile sağlığı elemanlarının hastane nöbetleri” konulu Genelge için tıklayınız

“6354 Sayılı Torba Yasa ve Sağlık Mevzuatında Yapılan Değişiklikler” için tıklayınız